

Ferdinand A. van Baren
1905 – 1975

Non omnis moriar

Súlyos veszteség érte a világ talajtani tudományát, amikor 1975. október 5-én meghalt FERDINAND A. VAN BAREN professzor, a Nemzetközi Talajmúzeum igazgatója, a Nemzetközi Talajtani Társaság volt főtítkára, akinek élete és tevékenysége kiemelkedő szerepet játszott a talajtan fejlődésében a II. világháború után.

FERDINAND A. VAN BAREN 1905. június 26-án született, és a Wageningeni Egyetemen szerezte képesítését trópusi mezőgazdaságból. Édesapja, JOHAN VAN BAREN, az agrogeológia professzora volt, és igen értékes tudományos eredményeket ért el és nemzetközi tekintélyt szerzett a trópusi talajok tanulmányozása területén. F. A. VAN BAREN 1934-ben nyerte el a doktori fokozatot, ezután lépett a Wageningeni Egyetem szolgálatába mint tudományos kutató.

1937-ben került Indonéziába, a bogori Talajtani Kutató Intézetbe, és egyidejűleg a Bogori Egyetemen a talajtan professzorává nevezték ki.

Tudományos és oktatói tevékenységét megszakította a II. világháború, Indonézia japán megszállása (1942–1945). Részt vett az ellenállási mozgalomban, a japánok elfogták és koncentrációs táborba zárták.

A háború befejezése után töretlen lelkesedéssel folytatta munkáját. 1945-ben a bogori Talajtani Kutató Intézet igazgatójává nevezték ki, majd 1950 elején a Bogori Egyetem Mezőgazdasági Karának dékánjává választották.

Hollandiába való visszatérése után, 1950 és 1966 között az amszterdami Királyi Trópusi Intézet Talajtani Osztályának az igazgatója volt, majd az Intézet tudományos tanácsadójaként működött.

Szinte hihetetlen energiáját és munkabírását bizonyítja, hogy oktatói tevékenységét is folytatta élete utolsó pillanatáig. 1956-tól kezdve az Utrechti Egyetemen a talajtan professzora volt, és 1965-ben a Talajtani Tanszék vezetésével bízták meg.

F. A. VAN BAREN professzort 1950-ben, a II. világháborút követően újjáalakult Nemzetközi Talajtani Társaság IV. Kongresszusán (Amszterdam) főtitkárrá választották. Ezt a tisztséget megszakítás nélkül 1974-ig töltötte be, amikor a Társaság X. Kongresszusán, Moszkvában, egészségi állapotára való tekintettel felmentését kérte. Főtitkárságának közel negyedszázadnyi ideje nemcsak a Nemzetközi Talajtani Társaság újjászületését és újjászervezését, hanem hatalmas arányú fejlődését is jelentette. Midőn 1950-ben hivatalát átvette, a Társaságnak 13 országból mindössze 107 tagja volt, visszavonulásakor pedig 94 országból több mint 4000. Ez a fejlődés elsősorban fáradhatatlan munkájának, szervező képességének, a nemzetközi tudományos élethez való különleges adottságainak köszönhető.

VAN BAREN professzor szervezte újjá és indította meg a II. világháború után a Társaság Bulletin-jét, amelynek 45 fürete jelent meg szerkesztésében. Ez a Bulletin nemcsak hírt adott a Nemzetközi Talajtani Társaság eseményeiről és a világ talajtanának szervezeti kérdéseiről, hanem beszámolt a talajtani tudomány eseményeiről és a kongresszusok, konferenciák, egyéb rendezvények programját adta, figyelemmel kísérve a talajtan új eseményeit, kiadványait, publikációit és nem utolsósorban a társtudományokkal, valamint a gyakorlati élettel való kapcsolatait is. A Nemzetközi Talajtani Társaság nemcsak taglétszámában és a világ különböző területeivel való szoros kapcsolataiban gazdagodott, hanem fontos konzultatív szervévé vált az Egyesült Nemzetek szakosított szervezeteinek, tudományos egyesületeknek, nemzetközi tudományos intézményeknek is, így pl. ma konzultatív státussal rendelkezik az UNESCO-ban, FAO-ban, WMO-ban és az ICSU-nak is asszociált tagja.

A Nemzetközi Talajtani Társaság VI. Kongresszusán (Párizs, 1956) VAN BAREN, valamint más vezető szakemberek, többek között a szovjet KOVDA és az amerikai KELLOGG professzorok kezdeményezésére vetődött fel egy Nemzetközi Talajmúzeum létesítésének a gondolata. A Múzeum — amely Hollandiában mint a Földtudományok és Légi Felvételezés Nemzetközi Intézetének része alakult meg a holland kormány és nemzetközi szervezetek támogatásával — első igazgatója ő lett, amely tisztségét ugyancsak haláláig töltötte be. Ez a Múzeum reprezentáns talajmintákkal, monolitokkal, térképekkel, részletes analitikai és egyéb adatokkal rendelkezik a világ minden részéből, lehetővé teszi a világ talajainak összehasonlítását és ily módon a tapasztalatok és eredmények egységesítésére és elterjesztésére szolgál.

VAN BAREN professzor kiemelkedő eredményeit és érdemeit számos hazai és nemzetközi szerv ismerte el, több kitüntetésben részesült, többek közt tiszteletbeli tagjává választotta a Holland Királyi Földrajzi Társaság, az Egyiptomi Talajtani Társaság, valamint a Szovjetunió Mezőgazdasági Akadémiája is.

Tudományos publikációi közül a legjelentősebb „Trópusi talajok” c. könyve, amelynek bővített, E. C. J. MOHR-ral és J. VAN SCHUYLENBORGH-gal írt 3. kiadása 1972-ben jelent meg, és amelyet ebben a témakörben a legalapvetőbb művek egyikeként tartanak számon. Emellett számos dolgozat, referátum és tudományos szakvélemény formájában járult hozzá a talajtani tudomány fejlődéséhez.

VAN BAREN professzor kétségen kívül sokoldalú ember volt. Személyében szerencsésen ötvöződött a tudós, a tudományszervező, a humanista, az életet ismerő, megérteni és szeretni tudó emberrel. A hivatalával járó óriási lehetőségeket arra használta fel, hogy mindent megtegyen a talaj fejlődése és a tudományban a nemzetközi megértés és együttműködés érdekében. Különös figyelemmel kísérte a fejlődő országok alakuló talajtani tudományát éppúgy, mint a különböző országokban felnövő fiatal szakemberek fejlődését. Sok-sok fiatalabb és idősebb kutatót segített nemcsak tudományos fejlődésükben, hanem a nemzetközi fórumokon való szereplésükben, a nemzetközi tudományos életbe való bekapcsolódásukban is. Az emberek szeretete, a realitások józan felismerése, közismerten haladó gondolkodása tették lehetővé, hogy ő, a nyugodt, tárgyilagos, mégis vidám és szellemes ember hosszú időn keresztül nemcsak főtájkára, de szimbóluma is volt a Nemzetközi Talajtani Társaságnak.

Ámbár sokszor elmondta, hogy boldog és megelégedett ember, hogy a sors kegyes volt hozzá, mégis életének utolsó éveit nem voltak mentesek a keserűségtől. 1972 őszén kapta az első komoly szívrohamot, és betegsége ismételtelen akadályozta munkájában, majd 1975 áprilisában szeretett felesége elvesztése jelentett súlyos csapást. „Azóta is vákuumban érzem magam” — írta azt követően egyik levelében.

Nehéz elhinni, hogy nincs többé. Elegáns megjelenése, kedves, megértő mosolya, segítőkész baráti jóindulata, fáradhatatlan munkája, tudása és embersége mindig köztünk marad.

SZABOLCS ISTVÁN